

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ 2020**

A1.α

1. **Λάθος** («Αί μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος—τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν—ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὕσα»).

2. **Λάθος** (««ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὕσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὐτὴ καὶ βλαβερὸν γίνεται.»)

3. **Σωστό** («Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται»)

A1.β

1. Αναφέρεται στο «ἐπαγγελλόμενοι» με εννοούμενο υποκείμενο τους σοφιστές και ρητοροδιδασκάλους.

2. Αναφέρεται στο «ὄργανον», δηλαδή στο «λογιστικόν» μέρος της ψυχῆς.

B1.

Ο Σωκράτης συνεχίζει τη διήγηση του σπηλαίου, προσπαθώντας να ορίσει την έννοια της παιδείας. Ξεκινά, όμως, με τον αρνητικό ορισμό της παιδείας, κάνοντας χρήση του σχήματος ἀρσης-θέσης. Αφού προσδιορίζει τι δεν είναι παιδεία, προχωρά στον θετικό ορισμό αυτής.

Ο Σωκράτης παρατηρεί, λοιπόν, πως στην ψυχή κάθε ανθρώπου υπάρχει η δυνατότητα της μάθησης και το κατάλληλο εργαλείο για αυτήν. Για να ενισχύσει τη θέση του, κάνει χρήση μιας παρομοίωσης: ὅπως το μάτι («ὄμμα), για να στραφεί από το σκοτάδι («ἐκ τοῦ σκοτώδους») προς το φως («πρὸς τὸ φανόν»), πρέπει να στραφεί ολόκληρο το σώμα, έτσι και η ψυχή του ανθρώπου πρέπει να μεταστραφεί ολόκληρη από τον κόσμο της εμπειρίας («ἐκ τοῦ γιγνομένου») προς την αντίθετη κατεύθυνση, προς το αληθινά υπαρκτό και να φτάσει στην ὑψιστη μορφή γνώσης («εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον») και στη θέαση του αγαθοῦ («θεωμένη»).

(Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αξιοποιηθούν τα σχόλια του σχολικού εγχειριδίου:

ὁ φανός, -ή, -όν: φωτεινός, λαμπρός. Η λέξη σκοτώδης, που ακολουθεί, είναι αντίθετη. Η συνηθισμένη στον Πλάτωνα αντίθεση ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι λειτουργεί συμβολικά για την αντίθεση παιδείας – απαιδευσίας (έλλειψη παιδείας).

τὸ ὄν: Θα κατανοήσουμε καλύτερα αυτήν την ουσιαστικοποιημένη μετοχή του εἰμί, αν σκεφτούμε ότι αποδίδει την υπαρκτική σημασία του ρήματος. Το ὄν είναι το υπαρκτό. Η αναζήτηση του αληθινά υπαρκτού αποτέλεσε εξ αρχῆς για τη φιλοσοφία μέγα ερώτημα, το λεγόμενο οντολογικό ερώτημα: τὸ πάλαι τε καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ζητούμενον καὶ αἰεὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν (Αριστοτέλης, Μετὰ τὰ φυσικά 1028b2-4). Αυτό που υπάρχει πραγματικά είναι μόνο οι Ἰδέες, ὄχι τα αισθητά.

ἀγαθόν: Από τον πλούτο των αναφορών του Πλάτωνα στην πολυσήμαντη λέξη ἀγαθόν, ἐδώ να τονιστεῖ μόνο ὅτι ο φιλόσοφος ταυτίζει το αληθινά υπαρκτό με το αγαθό, ακριβέστερα με την Ἰδέα του Αγαθοῦ.)

Στη συνέχεια, διατυπώνει έναν θετικό ορισμό για την παιδεία. Παιδεία, λοιπόν, για τον Σωκράτη, είναι η τέχνη «τῆς περιαγωγῆς», το πῶς δηλαδή η ψυχή του ανθρώπου θα στραφεί με ὅσο το δυνατό ευκολότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο από τον κόσμο των αισθήσεων στον νοητό κόσμο των ιδεών, ὥστε να αντικρύσει τις ιδέες και την ιδέα του αγαθοῦ.

(Στο σημείο αυτό πρέπει να αξιοποιηθεῖ το σχόλιο του σχολικού εγχειριδίου:

περιαγωγή: μεταστροφή. Η λέξη έχει φιλοσοφική βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθώς στρέφεται στον κόσμο, οφείλει να έχει πάντα καθολικό χαρακτήρα και να μην εξαντλείται σε προσέγγιση από μία επιμέρους οπτική γωνία. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου περιεκτών, το οποίο όμως δεν προτρέπει απλώς σε μια ευρύτερη θέαση αλλά αποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχής από τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των Ιδεών. Πρόκειται, όπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή όλης της ύπαρξης προς τον «ήλιο», προς το αγαθό –για μια επώδυνη πορεία. Λίγο παρακάτω (521d) ο Πλάτων θα ονομάσει την άνοδο της ψυχής προς το όντως Ον, «μεταστροφή/επιστροφή της ψυχής από μια νυχτερινή μέρα στην αληθινή μέρα» –και αυτή είναι η «αληθινή φιλοσοφία».)

Σύμφωνα με τον Σωκράτη (και τον Πλάτωνα), λοιπόν, η γνώση είναι ανάμνηση. Ο άνθρωπος γνωρίζει την αλήθεια, την ιδέα, και στόχος του δασκάλου είναι να βοηθήσει τον άνθρωπο να την επαναφέρει (Φιλοσοφικός λόγος, σελ.30-1, διαλεκτική και μαιευτική μέθοδος του Σωκράτη.). Χρέος του παιδαγωγού δεν είναι να «φορτώσει» το μυαλό των μαθητών του με εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, αλλά να του διδάξει πώς να σκέφτεται ο ίδιος, σε αντίθεση με τους σοφιστές που υπόσχονταν άμεσα εξαργυρώσιμες εγκυκλοπαιδικές γνώσεις. (βιβλίο καθηγητή, σελ. 70)

B2.

Ο Σωκράτης, επιχειρώντας να ορίσει την έννοια της παιδείας, ξεκινά με μια αρνητική διατύπωση, κάνοντας χρήση του σχήματος άρσης-θέσης, προσδιορίζοντας τι δεν είναι παιδεία. Παιδεία, λοιπόν, σύμφωνα με τον Σωκράτη, δεν είναι αυτό που ισχυρίζονται όσοι την έχουν για επάγγελμά τους («επάγγελμένοι»). Αυτοί, λοιπόν, ισχυρίζονται ότι δεν υπάρχει γνώση μέσα στην ψυχή του ανθρώπου και οι ίδιοι την εμφυτεύουν με τη διδασκαλία τους («Φασί δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναί, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.»). Με την τετραπλή επανάληψη της πρόθεσης «ἐν», θέλει να τονίσει αυτό που ισχυρίζονται όσοι έχουν για επάγγελμά τους την παιδεία, ότι δηλαδή μέσα στην ψυχή του ανθρώπου δεν υπάρχει γνώση και την εμφυτεύουν οι ίδιοι. Επίσης, χρησιμοποιεί μια αναλογία-παρομοίωση, για να κάνει πιο κατανοητή τη θέση του, με την οποία ισχυρίζεται ότι, όσοι λένε πως με τη διδασκαλία τους εμφυτεύουν γνώση στην ψυχή των μαθητών είναι σαν να προσπαθούν να εμφυτεύσουν όραση στα μάτια ενός τυφλού («οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες»). Στο σημείο αυτό ο Σωκράτης κάνει έναν υπαινιγμό εναντίον των σοφιστών και των ρητοροδιδάκων, που είχαν ως επάγγελμά τους την παιδεία έναντι αμοιβής.

(Στο σημείο αυτό πρέπει να αξιοποιηθεί το σχόλιο του σχολικού εγχειριδίου:

οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης / τὴν ἐνούσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ: Ο Πλάτων δεν πιστεύει ότι ο άνθρωπος αποκτά τη γνώση ως πληροφορία που λαμβάνει χώρα έξωθεν, αλλά ότι την ανακαλύπτει και την παράγει μέσα του. Γι' αυτό και αυτήν την έντονα βιωματική γνωστική διαδικασία την ονομάζει συμβολικά ανάμνησιν (Φαίδων 76a).)

Επομένως, ο Σωκράτης πιστεύει πως στην ψυχή του ανθρώπου υπάρχει η δυνατότητα της μάθησης και το κατάλληλο εργαλείο για αυτήν και στόχος του δασκάλου είναι να στρέψει την ψυχή του μαθητή του από τον κόσμο της εμπειρίας («ἐκ τοῦ γιγνομένου») προς το αληθινά υπαρκτό («τὸ ὄν»).

B3.

1. α.

2. γ.

3. β.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:

Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax: 2810 285 726

Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212 333, www.ina.gr

ΑΘΗΝΑ:

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργοστολίου 126, τηλ: 2109820561, www.ena.edu.gr

4. β.

5. γ.

B4.α.

φανόν: φάσμα

ἀνασχέσθαι: ανακωχή

περιακτέον: άξονας

τετραμμένω: ανατροπή

έντιθέντες: παρακαταθήκη

ἀπόλλυσι: απώλεια

B4.β.**«έπαγγελόμενοι»:** Η Αμερική δεν είναι πια η γη της επαγγελίας για τους μετανάστες.**«έπιστήμης»:** Οι κοινωνικές επιστήμες ασχολούνται με τη μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς και της ανθρώπινης κοινωνίας.**B5.**

Οι μαθητές θα πρέπει να κάνουν έναν πρόλογο, στον οποίο θα αναφέρουν το θέμα τόσο του κειμένου αναφοράς, όσο και του παράλληλου κειμένου, που είναι η παιδεία και να τονίσουν ότι και στα δύο κείμενα εντοπίζονται ομοιότητες στις απόψεις των δύο συγγραφέων όσον αφορά τον σκοπό της παιδείας και την ψυχική καλλιέργεια.

Στη συνέχεια, θα πρέπει να αναφερθούν ενδεικτικά δύο ομοιότητες:

Πλάτων:

1. Η παιδεία είναι το μέσο με το οποίο ο άνθρωπος θα αναπτύξει τις γνώσεις που ήδη υπάρχουν μέσα του, στρέφοντας την ψυχή του από τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των ιδεών, για να φτάσει έτσι στη θέαση των Ιδεών και της Ιδέας του Αγαθού και να κατακτήσει την ευδαιμονία.
2. Οι αρετές της ψυχής διαμορφώνονται στον άνθρωπο με την άσκηση και τον εθισμό.

A. Δελμούζος:

1. Η παιδεία είναι ένα από το πιο σπουδαία μέσα που έχει ο άνθρωπος για να επιτύχει ατομική και συλλογική προκοπή με σκοπό να κάνει καλύτερη τη ζωή του.
2. Η ψυχική καλλιέργεια είναι καρπός που ωριμάζει μέσα μας ολοένα και περισσότερο με αδιάκοπη ατομική προσπάθεια.

Γ1

Αν όμως κάποιος με ρωτούσε· πράγματι, αν κάποιος αδικεί την πόλη μας, λες ότι τάχα πρέπει και με αυτόν να κάνουμε ειρήνη; Δεν θα μπορούσα να το ισχυριστώ· αλλά περισσότερο λέω ότι πράγματι πολύ πιο γρήγορα θα μπορούσαμε να τους τιμωρήσουμε, αν δεν αδικούμε κανέναν· γιατί τότε δεν θα μπορούσαν να έχουν κανέναν σύμμαχο.

Γ2. Πλεονεκτήματα ειρήνης – μειονεκτήματα πολέμου

- Οικονομική ανάπτυξη σε περίοδο ειρήνης
- Παλαιότερα σε περίοδο ειρήνης μαζεύονταν περισσότερα έσοδα στα δημόσια ταμεία (φόροι κτλ).
- Στον πόλεμο τα έσοδα μειώνονται και όσα κερδίζονται, στη συνέχεια δαπανώνται.
- Αν υπάρχει ειρήνη στη θάλασσα, τα έσοδα αυξάνονται και οι πολίτες τα αξιοποιούν, όπως θέλουν.

Γ3. α.

έξέλειπες, εισήεις/εισήεισθα/εισήρχου, κατεδαπανῶ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax:
2810 285 726Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212
333, www.1na.gr**ΑΘΗΝΑ:**

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργοστολίου 126, τηλ: 2109820561,
www.ena.edu.gr

Γ3. β.

μάλα-μάλιστα, ταχέως/ταχύ-τάχιστα

Γ3. γ.

Τισί(ν), πρόσοδοι, ὦ πολῖτα

Γ4. α.

Υποκείμενο απαρεμφάτου (β' όρος σύγκρισης)

Υποκείμενο του κριθείη (αττική σύνταξη)

Γενική διαιρετική ως ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στο πολλάς

Τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος χρή (ετεροπροσωπία)

Γ4. β.

Κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος και λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδιορισμός· εξαρτάται από το γνωστικό ρήμα εύρησει.

Γ4. γ.

Δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική ως αντικείμενο στο οὐκ οἶδα

Δευτερεύουσα ονοματική ειδική ως αντικείμενο στο λέγεις

Φροντιστηριακός Όμιλος

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:

Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax:
2810 285 726

Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212
333, www.1na.gr

ΑΘΗΝΑ:

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργοστολίου 126, τηλ: 2109820561,
www.ena.edu.gr